

Šiandien nemažai rašoma apie priešinimosi okupantams kovas. Išskeldami didvyrius, ar neužmirštame tų, kurie ugdė jaunimo pasiaukojimo ir kovos dvasią? Ugdė ne vienerius metus, o visą šimtmetį nuo Daukanto. Baranausko, Valančiaus, per "Aušrą", "Varpą", "Tėvynės sargą", su Basanavičiumi, Kudirka, Vaižgantu... Laisvės sėklą sėjo ir kunigo Alfonso Lipniūno pamokslai šv.Jono bažnyčioje pirmosios bolševikų ir vokiečių okupacijos metais.

Alfonso Lipnicko-Lipniūno trumpas, bet turiningas gyvenimas galėtų būti kelrodė žvaigždė dabarties ir ateities jaunimui. Jo šaknys Pasvalio raj., Pumpėnų valsčiaus Talkonių kaime. Gimė 1905 m. kovo 12 d. gausioje valstiečių šeimoje, iš dešimties vaikų buvo septintas. Jau lankydamas Pumpėnų pradžios mokyklą (ją baigė per dvejus metus), jis padėjo mokytis ir kaimynų vaikams. Mokydamasis Panevėžio gimnazijoje (1919-1925) padėjo pasirengti į gimnaziją ar joje mokytis beveik šimtui bendraamžių ar jaunesnių mokinių. Baigęs gimnaziją jis jau aiškiai žinojo, kad eis didžiojo Mokytojo pėdomis - skelbs žmonėms Evangelijos šviesą, todėl ir pasirinko Kauna kunigų seminariją.

1930 m. birželio 14 d. gauna kunigystės šventimus, paskiriamas Panevėžio vyskupijos jaunimo direktoriumi ir Panevėžio vikaru. Šios pareigos plačiai atkelia vartus jo entuziazmui, optimizmui ir ugingam apaštaltavimui. Tais metais tautininkų

valdžia uždraudžia moksleivių ateitininkų veiklą. Kun. A.Lipniūnas suburia ateitininkus pogrindyje, vadovauja ne tik jų dvasiniam, bet ir organizaciniam brendimui.

Dirbdamas organizacinį darbą, jis toliau mokosi. 1932 m. baigia Kauno Vytauto Didžiojo universiteto teologijos ir filosofijos fakultetą, įgyja teologijos licenciato laipsnį. Tų pačių metų vasarą jis kartu su būriu Lietuvos katalikų dalyvauja XXXI tarptautiniame eucharistijos kongrese Dubline. Kelionės išgyvenimus papasakoja knygoje "Penkių valstybių sostinėse" (1933). Tais metais jis lanko JAV lietuvius vyčius, su kuriais pasirašo vyčių ir pavarininkų vienybės aktą. 1935-1939 m. išvyksta į Prancūziją, studijuoja Lilio universitete, Paryžiaus katalikų institute.

1939 m. pavasarį grįžta į Lietuvą, dėsto mokytojų institute, kuris po Klaipėdos atplėšimo buvo įsikūręs Panevėžyje. 1939 m. rudenį institutas perkeliamas į Vilnių, ir kun. A.Lipniūnas vyksta kartu. Nuo 1940 m. pradžios šv.Jono bažnyčioje jis garsėjo kaip pamokslininkas. Bolševikams, o po metų vokiečiams okupavus Vilnių, šv.Jono bažnyčia dėl kun. A.Lipniūno pamokslų virsta visų Vilniaus lietuvių susitelkimo ir patriotizmo centru.

Vilniuje kun. A.Lipniūnas žmones rėmė ne tik žodžiais. Jis įkūrė Laisvės fondą, kurio tiks-

Kunigas Alfonsas Lipniūnas

1905 03 12 - 1945 03 28

las - šelpti skurstančiuosius. Fondas pradėjo veikti jau 1941 m. vasarą, o rudenį, kai į Vilnių grįžo nemaža studentų bei moksleivių, kun.A.Lipniūnas rėmė ir juos. Studentai taip pat įtraukiami į Fondo talką: rinkdavo pinigus, vykdavo į kaimus produktų, kiti ruošdavo siuntinėlius, treči juos išnešiodavo. Parama buvo teikiama daugiausia lietuviams, bet jos tekdavo ir kitų tautų skurstantiems žmonėms.

Kun. A.Lipniūnas karo metais ėjo ir universiteto kapeliono pareigas, dėstė Vilniaus kunigų seminarijoje. Palaikė artimus ryšius su akademinio jaunimu, padėjo atgyti studentų ateitininkų veiklai, rasti veiklos būdų vokiečių okupacijos sąlygomis. Į ateitininkų veiklą įtraukė ir 15 jaunesnių Vilniaus universiteto dėstytojų, o

studentai buvo susiorganizavę net į 27 ateitininkų būrelius (po 10-15 studentų).

Kunigo pamokslai traukė į šv.Jono bažnyčią ne tik katalikus, bet ir kitų tikėjimų žmones, net ateistus savo aktualumu, atviru kalbėjimu apie okupantų nedorybes. Menko kūno sudėjimo kun. A.Lipniūnas pamokslu melu lyg paukštis pakildavo virš minios ir ragindavo visus kartu su juo skristi į palaimos šalį, kurioje nėra karų, neteisybės, nedorumo, kur viešpatauja meilė ir taika. Pamokslus jis sakydavo ir Aušros vartuose.

Aktyvus kunigas neliko nepastebėtas okupantų. Kai 1943 m. kovo 17 d. Vilniuje ir visoje Lietuvoje vokiečių esesininkai suėmė 47 lietuvių tautos įkaitus ir išvežė į Štuthofą koncentracijos stovyklą, tarp jų buvo ir kun.A.Lipniūnas. Ir Štuthofe kun.A.Lipniūnas liko toks pat dvasios švyturys, kurio paguodos žodžio ieškojo ne tik lietuviai, bet ir lenkai, estai, čekai...

Kiek vėliau į Štuthofą atvežtas Vladas Telksnys savo knygoje "Kamino šešėlyje" rašo: "...Atvežė jį su kunigo drabužiais -sutana, kaip tuo metu jis vilkėjo. Lagerio budeliams nepatiko šio kunigo principingumas ir drąsa: visaip iš jo tyčiojosi, daužė lazdomis. Nusivilkęs sutaną, jis ją pabučiavo, o žvėrys kvatodami išplėšė ją iš rankų, nutrenkė prie kitų jo drabužių ir, Hopkei įsa-

kus, numetė jam apsilvilti labiausiai suplyšusias ir dideles dryžuotas drapanas.

Buvo kalbama, kad jis skaudžiausią valandą šypsojo, jo veide atsispindėjo sielos tyrumas, drąsa ir genimas, atleidžiantis net šio pragaro budeliams".

Kun. A.Lipniūnas beveik dvejus metus ištvėrė Štuthofą siaubą. Kai Raudonoji armija artinosi prie Štuthofą, esesininkai 823 kalinius išvarė į vakarus. 1945 m. sausio 25-osios naktį ši, pasak bendro likimo brolio kun.St.Ylos, "mirties procesija" pajudėjo į mirties žygį. Kun. A.Lipniūnas kelyje išdalijo visas siuntiniu gautas maisto atsargas, o savo sunkioje kuprinėje nešė tik mažą mišiolą ir mišių laikymo reikmenis bei lageryje sukauptus skaitytų knygų užrašus, svėrusius apie penkis kilogramus. Kai kaliniai klupdami ir keldamiesi 1945 m. kovo mėn. pasiekė Pucką, kur juos užklupo Raudonoji armija, kun. A.Lipniūnas čia liko ir netrukus susirgo dėmėtąja šiltine. Prisidėjo plaučių uždegimas, ir kovo 28 d. jis mirė. Būrelis lietuvių palaidojo kunigą Pucko kapinėse, o Atgimimo aušrai užtekėjus, jo palaikai buvo pargabenti į Lietuvą ir 1989 m. rugsėjo 12 d. palaidoti Panevėžio katedros šventoriuje.

Viktoras Alekna

*"Apžvalga" sveikina
savo aktyvų autorių
80-mečio proga
1995-03-24 Nr.12*